

Ege Coğrafya Dergisi 27 (2), 2018, 111-126, İzmir-TÜRKİYE
Aegean Geographical Journal, 27 (2), 2018, 111-126, İzmir-TURKEY

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

TURİZMDE YÜKSELEN BİR EĞİLİM: YALNIZ SEYAHAT EDEN KADIN GEZGİNLER (TÜRKİYE ÖRNEĞİ)¹

A rising Trend in Tourism: Solo Women Travelers (The Case of Turkey)

Bahar KABA²

*Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Coğrafya Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi
bahar_1203@windowslive.com*

Gözde EMEKLİ

*Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Coğrafya Bölümü
gozde.emekli@ege.edu.tr*

*(Teslim: 19 Ekim 2018; Düzeltme: 5 Kasım 2018; Kabul: 22 Kasım 2018)
(Received: October 18, 2018; Revised: November 5, 2018; Accepted: November 22, 2018)*

Abstract

This research deals with solo travelling in case of women from Turkey in the intersection of tourism geography, cultural geography and feminist geography. It aims to understand their risk perceptions, destination choices and level of satisfaction related to solo travelling. Additionally, the research aims to reveal the social reactions that they get from their families, friends and local people of the destinations, based on their gender and travelling alone. The research is based on the qualitative analysis of 15 in-depth interviews conducted with solo women travellers. The participants were selected by purposive and snowball sampling methods. The result of analysis indicated that security is the most important factor in destination choice. Gender-based risks are the main determining factor on how women travellers perceive and decide solo travelling. Participants generally reported that they are highly satisfied with their solo travel experiences and have strong intention to continue their travels. The level of satisfaction is strongly related with the motives such as learning and experience, meeting new people and cultures, expansion of vision, self-confidence and empowerment.

Keywords: Gender, gendered space, tourism, solo women travelers, Turkey.

¹ Bu araştırma, 27-30 Eylül 2018 tarihleri arasında Van'da düzenlenen II. Uluslararası Batı Asya Turizm Araştırmaları Kongresi'nde "Solo women travelers in the context of postmodern tourism movement: The case of Turkey" başlığı ile sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Sorumlu Yazar/ Corresponding author: Bahar KABA / bahar_1203@windowslive.com

Öz

Bu araştırmada, yalnız seyahat, Türkiye’de yaşayan kadın gezginler örneğinde, turizm coğrafyası, kültürel ve feminist coğrafya bağlamında ele alınmıştır. Araştırma yalnız seyahat eden kadın gezginlerin destinasyon seçimlerini, yalnız seyahate ilişkin risk algılarını ve memnuniyetlerini anlamayı amaçlamıştır. Bunlara ek olarak, yalnız seyahat söz konusu olduğunda kadınların toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkili aile, arkadaş ve akrabaları gibi sosyal çevrelerinden ve gezileri boyunca yerel halktan ne tür tepkiler aldıklarını anlamak da araştırmanın amaçlarındandır. Bu amaçlar doğrultusunda araştırmada, nitel bir araştırma süreci izlenmiş, bir görüşme formu aracılığıyla 15 katılımcı ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Örneklem seçiminde, amaçlı ve kartopu örnekleme yöntemleri kullanılmıştır. Analiz sonuçları, destinasyon seçiminde etkili olan en önemli faktörün güvenlik olduğunu göstermiştir. Ayrıca cinsiyete dayalı risklerin kadınların yalnız seyahate ilişkin algısını ve kararını etkileyen temel faktör olduğu anlaşılmıştır. Yine bulgular katılımcıların tek başına çıktıkları seyahat deneyimlerinden genel olarak memnun olduklarını ve yalnız seyahate devam etme niyetinde olduklarını göstermiştir. Öğrenme ve tecrübe, yeni insanlar ve kültürler tanıma, vizyon genişlemesi, özgüven artışı ve güçlenme bu memnuniyeti ve seyahat motivasyonunu etkileyen faktörlerdir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, cinsiyetçi mekân, turizm, yalnız kadın gezginler, Türkiye.

1. Giriş

Turizm hareketlerinin belirli bir coğrafi bölgede gelişmesi, turistik bölgenin coğrafi sınırlarının belirlenmesi, turistik çekicilik-coğrafya ilişkileri, turizm potansiyeli, turizmin etkileri, ulaşım-erişim olanakları-coğrafya ilişkileri, turistik yoğunlaşma-mevsimsellik, sürdürülebilir ve alternatif turizm yaklaşımları, ulusal veya uluslararası turistik bölgeler coğrafyası ile sınırlanan turizm coğrafyası araştırmaları son yıllarda paradigmatik olarak evrilmeye başlamıştır. Modern öncesi, modern ve post-modern olarak ele alınan turizmin tarihsel gelişimi turizm coğrafyasını da etkilemiş özellikle post-modern turizm dönemiyle birlikte; kişilerin eğitim seviyelerinin ve turizm deneyiminin artması, çevre bilincinin gelişmesi, artan teknolojik olanaklarla farklı mekânları, kültürleri keşfetme arzusu turizmin evrilmesine ve turizm coğrafyasında yeni konuların ele alınmasına zemin hazırlamıştır. Lisansüstü çalışmalarda turizm coğrafyasında turizmin en önemli ürünü olarak farklılaşan turistik destinasyon kavramı tartışılmakta, turizmin coğrafyası, coğrafyanın turizmi, turizmde yeni coğrafyalar (Richards, 2014a), başlıkları gündeme gelmektedir. Söz konusu kavramsal açılımlarla yeni nesil turizm anlayışında, bireyselliği ve deneyimsel pratikleri teşvik eden yaklaşım öne çıkmakta, yeni uygulamalar çağdaş turistleri “bakış koleksiyoncusu” durumundan “deneyim avcısı”

konumuna taşımaya başlamaktadır. Turizmde yeni coğrafyalar olarak kavramsallaştırılan bu durum, turist ile yerel halk-yerel kültür arasındaki bağların artması, yeni deneyimlerin yaratılmasını ve pek çok turistin kendi yaşam alanlarından farklı yaşam alanları ile tanışmalarını sağlamaktadır. Bu bağlamda turizm; mekânı tüketen bir kalıp olmaktan çıkmakta, mekân organizasyonu, mekânı şekillendirme, mekân üretimi ile uğraşmakta ve bu durum turizm coğrafyası ve sürdürülebilir gelişimin önemini giderek artmasına, konu üzerinde daha fazla çalışılmasına neden olmaktadır.

Öte yandan kültürel coğrafyanın güncel teorik bakış açısıyla birlikte, *toplumsal cinsiyet, mekânın sosyal inşasının analizi, mekânsal feminizm, cinsiyetçi mekân* kavramları toplumsal cinsiyet, boş zaman ve coğrafya gibi disiplinlerin araştırma konularını oluşturmaya başlarken (Aitchison, 1999) bu kavramlar ve aralarındaki karşılıklı ilişki turizm coğrafyası araştırmalarında yakın zamana kadar göz ardı edilmiştir (Pritchard ve Morgan, 2000, Tivers, 2012). Uluslararası literatürde yalnızca birkaç araştırmacı çalışmalarını turizm mekânını sosyokültürel açıdan kavramsallaştıran eleştirel ya da feminist bakış açısında konumlandırmış (Aitchison, 1999; Pritchard ve Morgan, 2000; Jordan ve Aitchison, 2008; Myers, 2010) ve toplumsal cinsiyet, mekân ve turizm arasındaki ilişkilere odaklanmıştır.

Ulusal literatürdeki çalışmalar ise daha da sınırlı sayıda kalmıştır (örneğin Bayram vd., 2018). Feminist bakış açısının coğrafyadaki yansıması olan feminist coğrafya, 1960'ların ikinci dalga feminist hareketleri ve radikal coğrafyanın toplumdaki mekânsal bölünmeleri incelemek ve dönüştürmek konusundaki meydan okuması sonucunda, 1970'lerin sonuna doğru ortaya çıkmıştır (Dartmouth Library, 2018). Feminist coğrafya, toplumsal cinsiyet ilişkilerinin ve coğrafyaların nasıl karşılıklı olarak inşa edildiğini ve dönüştürüldüğünü açıklamada feminist politikalar ve teorilerden yararlanan bir yaklaşımdır (Dias ve Blecha, 2007). Toplumsal cinsiyet, ırk, sınıf, etnisite, yaş ve cinsiyet gibi sosyal farklılıklara dikkat çeken bu yaklaşım, yer ve mekân deneyimlerinin biçimlenmesindeki farklılığın önemini vurgular (Mott, 2016). Bu anlamda, feminist coğrafyacılar, disiplin açısından spesifik olan kimlik inşasını mekânsallaştırmak, mekânların toplumsal cinsiyetle ilişkili anlamlarını ortaya koymak ve toplumsal cinsiyetin, diğer pek çok konu gibi toplumsal olarak yapılandırılmasını ele almışlardır (Deniz, 2018). Bu çerçevede araştırmamızda, “yalnız kadın gezginler (solo women traveler)” konusuna odaklanılmakta, konu feminist coğrafya ve post-modern turizm paradigması ile değerlendirilip, literatürdeki boşluğa katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Küreselleşme ve post-modern yapılanmalarla birlikte “yalnız seyahat (solo travel)” turizm pazarının önemli bir parçası haline gelmiştir (Cockburn-Wooten vd., 2006; Myers, 2010). Başka bir ifadeyle, yalnız seyahat turizmde yükselen yeni bir eğilim olarak adlandırılmaya başlamıştır. Günümüzde çok sayıda insan tatilleri için tek başına seyahat etmeyi tercih etmektedir. Söz gelimi, Hostelworld, 2015 ve 2017 arasında yapılan yalnız rezervasyon sayısında %42 artış yaşandığını belirtmiştir. Benzer şekilde, Airbnb de yalnız rezervasyon sayılarında artış yaşandığını, yalnız gezginler için en hızlı büyüyen destinasyonların Cancun (%170 artış), Ho Chi Minh (% 146), Köln (%142), Playa del Carmen (% 141) ve Johannesburg (% 135) olduğunu göstermiştir (The Telegraph, 2018). Yalnız gezginler, evlerinden tek başına ayrılmakta, yol boyunca birileriyle tanışsalar da temelde tek başına seyahat etmekte ve seyahat aktivitelerinden,

seçimlerinden ve güzergâhlarından kendileri sorumlu olmaktadır (Wilson, 2004).

Değişen sosyal ve politik koşullarla birlikte kadınlar da artan bir şekilde yalnız seyahate katılmaya başlamıştır. Çünkü kadınlar, “eş”, “anne”, “kız arkadaşı” veya “ev kadını” gibi karmaşık kimliklerinden uzaklaşarak, kendi zevkleri ve memnuniyetleri peşinde tek başlarına turist olma fırsatını yakalamaktadırlar (Myers 2010: 16). Bu anlamda batılı ülkelerden birçok kadının tek başına seyahat ettiğini gösteren, coğrafya (Blunt, 1994; Jordan, 2003; Jordan ve Aitchison, 2008; McNamara ve Prideaux, 2010; Seow ve Brown, 2018), turizm-otelcilik (Wilson, 2004; Wilson ve Little, 2005, 2008, Wilson ve Harris, 2006; Yang vd., 2018) ve turizm (Chiang ve Jogaratnam, 2006) gibi çeşitli disiplinlerce yapılmış çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalar içerisinde, coğrafyacı Blunt (1994), “*seyahat, toplumsal cinsiyet ve emperyalizm*” adlı kitabında, 1890'lı yıllarda Afrika'ya seyahat eden kadın gezgin Mary Kingsley'in seyahat mektuplarını analiz etmiştir. Ek olarak, Wilson (2004) kadınların yalnız seyahatlerini etkileyen sınırlılıkları Avustralya, Seow ve Brown (2018) ise Asya örneğinde ele almışlardır. Bunlardan başka, Yang ve diğerleri (2018) Asyalı yalnız seyahat eden kadın gezginlerin risk algısını, Wilson ve Little (2008) ise Avusturalyalı yalnız kadın gezginlerin deneyimlerini, Valentine'nin kadınların korku coğrafyası perspektifi ile incelemiştir. Bu çalışmalara göre, kadınlar bağımsızlık, meydan okuma, sosyallik, öğrenme, kendini keşfetme arzusu için yalnız seyahat etmekte ve yalnız seyahat onların bu duygularını güçlendirmektedir. Bu yararlarla rağmen literatür, kadınların, boş zaman ve turizm mekânlarına, aktivitelerine erişimde erkeklerden daha fazla sınırlandırıldığını göstermektedir (Valentine, 1989; Wilson ve Little, 2005; 2008). Erkek şiddeti ile ilişkili çeşitli çevresel bağlamlar birçok kadının mekânı kullanmasını etkilemekte (Valentine, 1989) onların bu mekânlara karşı risk, korku, endişe duygusu geliştirmelerine neden olmaktadır.

2. Kavramsal Çerçeve: Cinsiyetçi Mekân ve Risk

Mekân, kültürel ve feminist coğrafya çalışmaları artan bir biçimde, fiziksel lokasyon

olarak ele alınmaktan öte sosyo-kültürel bir yapı olarak kabul edilmeye başlamıştır (Pritchard ve Morgan, 2000). Örneğin, Lefebvre herkes tarafından görülen fiziksel mekânın varlığından ve mekânın temsilinden söz eder (akt. Elden, 2009: 265). Yazara göre bu iki mekânın birleşimi “temsili mekânları” oluşturur. Bu ise anlamların ve sembollerin mekânı, karşılıklı ilişkilerin yaşandığı “sosyal mekân”dır (akt. Elden, 2009). Toplumsal cinsiyet ise sosyo-kültürel bir yapı olarak tanımlanan mekân için önemlidir; mekân hem toplumsal cinsiyet tarafından şekillenir hem de onu şekillendirir (Aitchison ve Reeves, 1998). Bu anlamda, mekân, sahip olduğu sembolik anlamlar ve gönderdiği cinsiyetçi mesajlardan şiddet yoluyla dışlamaya kadar hem cinsiyetçidir hem de toplumsal cinsiyetin üretim biçimlerini etkilemekte ve yansıtmaktadır (Massey, 1994).

Turizm çekicilikleri, işaretleri, destinasyonları; artan biçimde sosyo-kültürel dinamiklere göre gücün, kimliğin, anlamın, davranışın üretildiği, müzakere edildiği mekânlar olarak tanımlanmaya başlamıştır (Aitchison ve Reeves 1998: 51). Söz gelimi, Tivers (2012) turizmin üretildiği ve tüketildiği mekân ve bu mekânda meydana gelen sosyal ilişkilerin cinsiyetçi olduğundan ve bu nedenle turizm aktivitesinin toplumsal cinsiyet ilişkilerinden ayrı düşünülmemesi gerektiğinden söz eder. Toplumsal cinsiyet rolleri, bireylerin yaşamlarının her yönünü etkilediği gibi turizm ve boş zaman aktivitelerine katılım şanslarını da etkilemektedir (Jordan ve Gibson, 2005). Pritchard ve Morgan’a (2000) göre, kamusal mekânlar ve turizm mekânları erkekleştirilmiş olarak, erkeğin hareketi ve zevki için inşa edilmekte ve sıklıkla kadını dışlamaktadır. Örneğin, yabani milli parklar, arktik tundra veya yüksek dağlar, kuzey çevreleri genellikle erkeksilikle ilişkilendirilen peyzajlar olarak temsil edilmektedir (Pritchard ve Morgan, 2000). Feminist coğrafyacı Valentine de (1989) “kadınların korku coğrafyası” adlı çalışmasında, erkek şiddeti ile ilişkili çevresel bağlamların kadınların mekânı kullanımını etkilediğinden söz eder. Yazara göre, birçok kadın kamusal mekânda tek başına mücadele etmekte ve çeşitli stratejiler geliştirmektedir; güzergâh ve destinasyon seçimi, hareketlerini belirli mekân ve zamanlarda kısıtlamaları gibi. Kamusal mekân kavramı ise, insanlar, onlar için tanıdık olmayan ülkelere

seyahat ettiklerinde daha geniş ve karmaşık anlamlar kazanır (Wilson ve Little, 2008:167). Özellikle yalnız seyahat eden gezginler için bilinmeyen mekân ve yerler boyunca hareketlerini müzakere etmeleri ürkütücü bir zorunluluk halini alır (Wilson ve Little, 2005). Bu bağlamda, kadınların onlar için tanıdık olan mekânlardan dışarı çıkarak bilinmeyen mekânlara “yalnız seyahat” etmeleri bu ilişkilerin incelenmesi için bir zemin sunmaktadır.

Risk ve korku yalnız seyahat eden kadın gezginlerle ilgili yapılan çalışmalarda sıklıkla kullanılan kavramlardır (Elsrud, 2001; Jordan ve Aitchison, 2008; Wilson ve Little, 2005, 2008; Yang vd., 2018). Risk, hem sağlık ve suç gibi olaylarla ilişkili fiziksel bir gerçeklik (Elsrud, 2001) hem de öznel, bağlamsal, sosyo-kültürel ve tarihsel anla ilgili bir yapıdır (Green ve Singleton, 2006). Risk algısı ise, bireyin gerçek riski öznel olarak değerlendirmesidir (Yang, 2018). Bu anlamda yalnız kadın gezginlerin turizm mekânlarında seyahat ederken istenmeyen dikkat ve cinsel taciz risklerine maruz kaldıkları bilinmektedir (Wilson ve Little, 2008; Yang, 2018). Bunlara ilaveten diğerlerinin algıları, savunmasızlığa karşı hassaslık, sınırlı erişim ve dikkat çekme duygusu yalnız seyahat eden kadınların seyahate ilişkin risk algılarını etkilemektedir (Wilson ve Little, 2008).

İlgili literatür yalnız seyahat eden kadın gezginlerin risk deneyimlerini araştırmak için iki bakış açısı sunmaktadır; feminist coğrafya ve gönüllü risk alma (Yang vd., 2018). Feminist coğrafya yaklaşımına göre, cinsiyetçi seyahat riski, cinsiyetçi turizm mekânını özellikle işaretleyen mekânsal bir temsil olarak karakterize edilmektedir (Yang vd., 2018: 262). Başka bir ifadeyle kadınlar, geçmiş deneyimleri ve ikincil bilgilerin üretimi sonucunda korktukları yerle ilişkili kişisel zihin haritaları oluşturmakta; bu korku duyulan çevrelere ilişkin zihin haritaları, medya haberlerinden, diğerlerinin tavsiyelerinden ve korkutucu deneyimlerin işitilmesinden elde edilen imajlarla güçlenmektedir (Valentine, 1989). Birçok kadın gezgin, seyahat tavsiye kitapları ve sosyal medya (seyahat blogları, Instagram, vb.) aracılığıyla riskin varlığından haberdar olmakta, risk farkındalığı, yalnız kadın gezginlerin cinsel tacize maruz kalma

ve öldürülme haberleriyle de pekişmektedir³. Potansiyel şiddet ya da cinsel saldırı ile ilişkili korku algısı nedeniyle kadınlar belirli tatil yer ve mekânlarından kaçınmakta; kamusal mekânı kullanmada özgürlüğünün kısıtlı olduğunu hissetmektedir (Gibson v.d., 2013). Söz gelimi, Wilson (2004), araştırmasında, Avustralyalı yalnız seyahat eden kadın gezginlerin, Hindistan, İtalya, İspanya, Endonezya, Mısır, Yunanistan ve Türkiye’de deneyimledikleri taciz ve istemeyen ilginin onların seyahat özgürlüğünü sınırlandırdığını belirtmiştir. Daha mikro ölçekte, yetersiz aydınlatılmış mekânlar, tahta kapılı evler, sokak araları ya da patikalar, tüneller, parklar, otoparklar da kadınlar tarafından yalnız olduklarında tehlikeli olarak algılanan ve sınırlı erişim sağlanan mekânlardır (Green ve Singleton, 2016). Green ve diğerlerinin (1987) araştırmalarında da, sinema ve bar, kadınların erkek şiddetine maruz kalma korkusuyla, tek başına gitmekte tereddüt ettikleri kamusal mekânlar olarak belirtilmektedir (Green vd., 1987’e atfen, Wilson ve Little, 2008).

Diğer taraftan, riskin farkındalığına rağmen kadınların yalnız seyahat etmeyi seçmesi, yalnız kadın seyahatini, bir dereceye kadar gönüllü bir risk alma çabası haline getirmektedir (Elsrud, 2001; Myers, 2010). Gönüllü risk alma, bireylerin riskli algılanan aktivitelere katılmayı isteyerek seçtiği bir davranıştır (Uriely ve Belhassen, 2006:339). Bu davranış, boş zaman aktivitesinin eğlenceli ve arzu edilebilir yönü olmakla birlikte, kadınlara kültürel kimliklerle ilgili baskın söylemleri aşmada etkin bir yol sağlamaktadır (Green ve Singleton, 2006). Başka bir ifadeyle, gönüllü risk alma davranışıyla birlikte, kadınlar toplumsal cinsiyet kimliklerini yeniden inşa ve müzakere edebilmekte, sosyal beklentilere direnebilmektedir.

3. Amaç ve Yöntem

Araştırma öncelikle yalnız seyahat eden kadın gezginlerin, destinasyon seçimlerini, seyahate (destinasyonlar, yerler, mekânlar, aktiviteler vb.) ilişkin risk algılarını, memnuniyetlerini ve gelecek davranışlarını

anlamayı hedeflemektedir. Bunlara ek olarak, yalnız seyahat söz konusu olduğunda kadınların toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkili aile, arkadaş ve akrabaları gibi sosyal çevrelerinden ve gezileri boyunca yerel halktan ne tür tepkiler aldıklarını anlamak da araştırmanın amaçlarındandır. Türkçe literatürde konuyu ele alan bir çalışmanın olmayışı ve yalnız seyahat eden kadınların deneyimleri yazıldığında, onların ve diğer kadınların toplumsal kimliklerinin yeniden inşasının mümkün kılınabileceğini düşünmemiz bu çalışmanın yapılmasındaki temel motivasyonu oluşturmaktadır.

Araştırmanın verileri 2018’ yılının Haziran ve Temmuz aylarında toplanmıştır. Araştırmada konunun doğası ve amacına uygun olduğu düşünülerek nitel bir araştırma süreci izlenmiş, yarı-yapılandırılmış bir görüşme formu aracılığıyla 15 katılımcı ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşme formunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Toplamda kaç kere yalnız seyahat ettiniz? Hangi destinasyonları ziyaret ettiniz?
2. Yalnız kadın gezgin olarak seyahat edeceğiniz destinasyonları seçim sürecinizi anlatır mısınız? Bu destinasyonları seçerken nelere dikkat ediyorsunuz?
3. Yalnız gezilerinizde (yurt içi veya yurt dışı) gitmekte tereddüt ettiğiniz destinasyonlar/yerler/mekânlar oldu mu? Olduysa, nereler? Neden?
4. Gezileriniz esnasında ne tür aktivitelere katılıyorsunuz? Katılmakta tereddüt ettiğiniz turistik aktiviteler oldu mu? Olduysa, hangileri? Neden?
5. Yalnız gezeceğinizi belirttiğinizde, aile, arkadaş, akraba vb. çevrenizden ne tür geri dönüşler alıyorsunuz?
6. Geziniz sırasında ziyaret ettiğiniz destinasyonlardaki yerli halktan ne tür geri dönüşler-tepkiler alıyorsunuz?
7. Edindiğiniz seyahat deneyimlerinden memnun musunuz? Neden?
8. Tek başınıza gezmeye devam edecek misiniz? Seyahatle ilişkili gelecek planınız nedir?

Örnekleme seçiminde, öncelikle “amaçlı örnekleme” yöntemi kullanılmıştır. Daha

³ Örneğin, 25 yaşında yalnız kadın gezgin, ilk dünya turundayken tecavüze uğradı ve öldürüldü (The Coverage, 2018).

sonrasında, ulaşılan katılımcıların tanıdıkları kadın gezginlere yönlendirmeleri sonucu “kartopu örnekleme” kullanılmıştır. Katılımcılara 73.300 üyesi olan “Gezginkadınlar” adlı “Instagram” platformundan ulaşılmıştır. Bu grup içerisinde yalnız gezmeyi tercih eden kadınlar belirlenerek, e-mail yolu ile araştırma hakkında bilgi verilip, çalışmaya katılıp katılmayacakları sorulmuştur. Gelen olumlu yanıtlar doğrultusunda 10 kişi ile Skype ve Facetime üzerinden görüntülü, İzmir’de ikamet eden 5 kişi ile ise yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar, yurt dışında birden fazla yalnız seyahat etmiş ve Türkiye’de yaşıyor olmak şartıyla örnekleme dâhil edilmiştir. Yalnız iş seyahatine çıkanlar, tura katılanlar örnekleme dâhil edilmemiştir.

Örnekleme yer alan katılımcılar 21 ila 63 yaş arasındadır. Katılımcıların 11’i bekâr, 4’ü evli veya ilişkisi vardır. Ayrıca, katılımcıların 12’si üniversite, üçü lise mezunudur. Meslek durumu açısından değerlendirdiğimizde, bazı katılımcıların özel sektörde (5), eğitim sektöründe (4) ve sağlık sektörlerinde (1) çalıştığı, bazılarının öğrenci (3) ve emekli (2) olduğu anlaşılmaktadır.

Görüşme kayıtlarının transkripsiyonundan sonra elde edilen metinler içerik analizine tabi tutulmuştur. Analizinden elde edilen bulgular tablolar halinde sunulup, yorumlanmıştır.

4. Bulgular

Bu bölümde, görüşme bulguları altı alt başlık altında sunulmuştur. İlk olarak katılımcıların yalnız seyahat ettikleri destinasyonlar belirlenmiştir. Daha sonrasında, sırasıyla katılımcıların destinasyon seçim süreçlerine, riskli olarak algıladıkları destinasyonlara, katılmakta tereddüt ettikleri aktivitelere, toplumsal cinsiyetleri ile ilişkili yakın çevrelerinden aldıkları tepkilere yer verilmiştir. Son olarak katılımcıların yalnız seyahate ilişkin memnuniyetleri ve gelecek davranışları sunulmuştur. Bunlara ek olarak ilgili bölümlerde katılımcıların cevaplarından örneklerle doğrudan alıntı yoluyla yer verilmiştir.

4.1. Ziyaret Edilen Destinasyonlar

Bu bölümde, katılımcılara şimdiye kadar yaptıkları yalnız seyahatlerin sayısı ve bu seyahatlerde ziyaret ettikleri destinasyonlar sorulmuştur. Analiz sonuçlarından, katılımcıların yalnız seyahat için çoğunlukla Avrupa ülkelerini tercih ettikleri görülmüştür (Şekil 1). Bu tercihlerin Avrupa’nın sahip olduğu güvenli kıta imajı ve Türkiye’ye olan coğrafi yakınlığı ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bu durum aşağıdaki örnekler üzerinden açık bir şekilde okunabilmektedir:

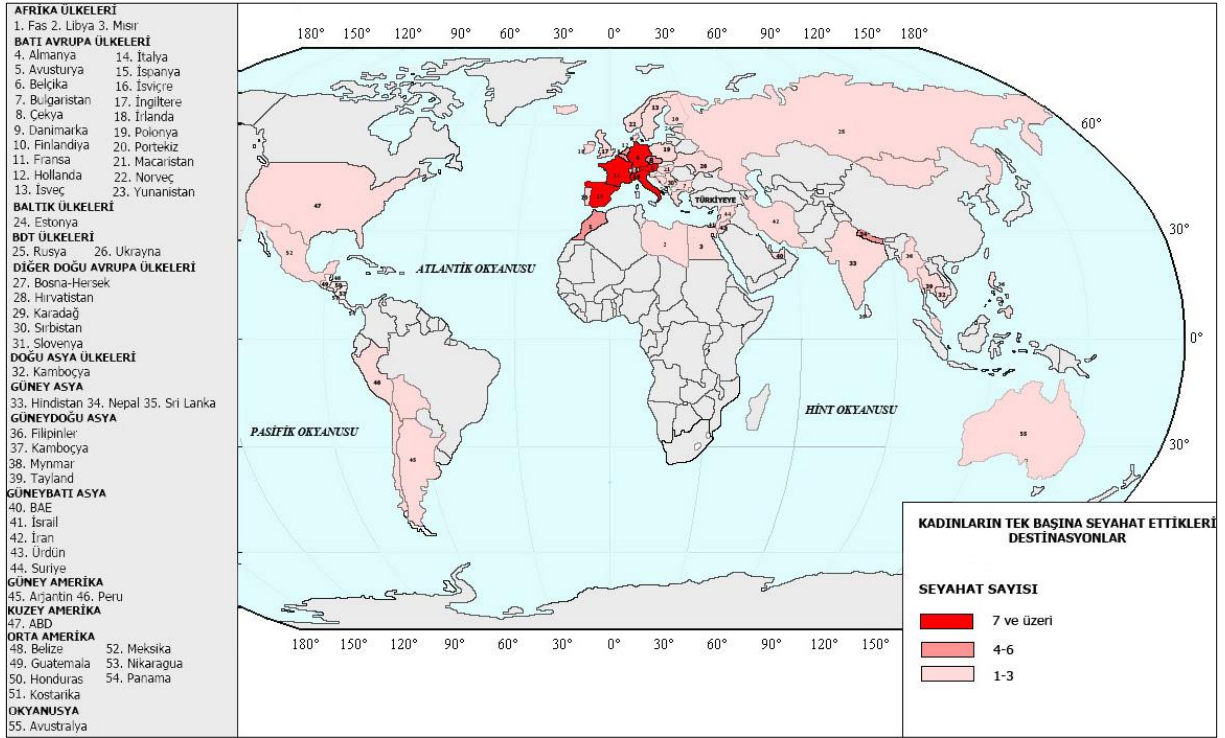
“Genelde tercihim ilk zamanlar Avrupa’dan yana oldu açıkçası. Daha güvenli bulduğum için” (Katılımcı 3).

“Ben genelde hani Avrupa’yı gezdim, geziyorum, hani çok daha Asya’ya gibi uzak ülkelere gitmedim.” (Katılımcı 4).

Avrupa’nın yanı sıra, katılımcılar, Asya, Afrika, Güney ve Kuzey Amerika destinasyonlarında da seyahat ettiklerini vurgulamaktadırlar. Katılımcı 9’un cevabı *“Seyahat etmeye Avrupa’dan başlamıştım. Ee ilk Ortadoğu’ya gittiğimde Avrupa’dan çok başka bir dünyanın bizi beklediğini görünce artık özellikle uzun seyahatlerimi Avrupa dışında planlamaya çalışıyorum. İşte Moğolistan, Etiyopya gibi böyle çok tercih edilmeyen destinasyonlara gitmeye çalışıyorum. Daha doğrusu herkes tarafından turistik olarak tercih edilmeyen yerleri”* şeklindedir.

4.2. Destinasyon Seçim Süreci

Yalnız seyahatlerinde ziyaret edecekleri destinasyonları seçim süreçlerini anlatmaları istenen katılımcıların birçoğu (8), destinasyon seçim sürecinde öncelikle uzun bir süre ön araştırma, plan ve hazırlık yaptıklarını vurgulamışlardır. Bu durumun, yalnız seyahate ilişkin risk algısından kaynaklandığı anlaşılmaktadır:

Şekil 1- Katılımcıların yalnız seyahat ettikleri destinasyonlar.

Figure 1- Destinations where participants travelled alone.

“Benim için mesela gezmekle birlikte gezme öncesi yapılan heyecanlar, araştırmalar da aslında en az onun kadar önemli ve zaman ayırıyorum buna. Mesela bir sonraki gitmek istediğim yer Vietnam ve Kamboçya olacak. Şimdiden Vietnamlı, Kamboçyalı insanlarla internet üzerinden tanıştım, onlarla arkadaşlık kurdum. Whatsapp üzerinden birbirimizi ekledik. Onlardan bilgiler alıyorum. Tabi değişik videolar izliyorum. Yalnız gezgin olarak sağlıklı mı, ne gibi risklerle karşılaşırım onları bir araştırıyorum önceden”(Katılımcı 5).

“Çok araştırma yapıyorum resmen ders çalışıyorum. İşte benden önce giden gezginler nerelere gitmişler, neler yapmışlar onlara bakıyorum. Nelere dikkat etmem gerekiyor. Hani körü körüne gitmiyorum. Özellikle yalnız gezerken daha da dikkatli olmamız gerekiyor. Bir hazırlık süreci yapıyorum”(Katılımcı 11).

Destinasyonları seçerken nelere dikkat ettikleri sorusuna verilen yanıtlarda katılımcıların (F:7) “güvenlik” faktörüne özellikle değindikleri dikkat çekmektedir:

“Tabi, özellikle kadınların genelde dikkat ettiği gibi, güvenilir yani güvenli bir şehir olmasına dikkat ettim şimdiye kadar. Çünkü ya ne olacak diye tedbirsiz davranıp, bir sürü şey okuyoruz yalnız seyahat edenlerin başına gelenler, hem de izliyoruz. O yüzden güvenli bir şehir olmasına dikkat ediyorum. Kurallarıyla ya da insana olan saygısıyla, kadına olan yaklaşımıyla, örnek olan şehirleri tercih ettim genelde”(Katılımcı 2).

“Gideceğim yere bakıyorum, açıkçası çok lüks aramıyorum ama güvenli olmasını arıyorum”(Katılımcı 13).

Güvenliğin yanı sıra, birçok katılımcı (6) seyahat edecekleri destinasyonu “ekonomik uygunluk” açısından seçtiğini belirtmektedir. Örneğin;

“Genelde uygun bilet bulduğum yerleri tercih ediyorum. Hani evet, çok görmek istediğim yerler var. Kuzey Işıklarını görmek istiyorum. Finlandiya’ya gittim ama Kuzey ışıkları zamanı gitmedim. Tabi bunu planlamak, bütçe vs. o biraz daha uzun planlama gerektiren bir şey. Hani

genelde beni motive eden şey, destinasyonlarda uygun bilet. Çünkü uygun bilet olduktan sonra gerisi kolay” (Katılımcı 4).

“İyi önce ucuz uçak biletlerine bakıyorum tabi. Neresi bütçeme uygunsam, o tarafa gidip, oradan bir yol tespit ediyorum” (Katılımcı 1).

Ek olarak 4 katılımcı destinasyon seçim sürecinde “mesafe-erişilebilirlik” faktörüne dikkat ettiklerini vurgulamaktadır. Katılımcı 13’ün cevabı “Merkeze yakınlık önemli. Çünkü tek başınıza seyahat ettiğinizde daha merkezi bir yerde olmak istiyorsunuz, hemen ulaşabileceğiniz, elimizin

altında her şeyin olduğu güvenliğinin çok da problem olmadığı” şeklindedir.

Az sayıda katılımcı (2) destinasyon seçerken “iklim” ve “farklılık” faktörlerine dikkat ettiklerini dile getirmektedir:

“Bir de hava durumu, ben soğuk sevmiyorum. Çünkü sıcak insanıyım, sıcak yerlere gitmeyi tercih ediyorum” (Katılımcı 10).

“Çok klasik sıradan bir yere gitmek istemem, bana bir şey katacak bir yer olmasına bakarım” (Katılımcı 8).

Tablo 1- Destinasyon seçiminde etkili olan faktörler
Table 1- Factors that influence the selection of destination

DESTİNASYON SEÇİM SÜRECİ	KATILIMCILAR															TOPLAM
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
Güvenlik		X			X			X			X	X	X	X		7
Ekonomik Uygunluk	X		X	X				X		X			X			6
Mesafe-Ulaşılabilirlik			X	X		X		X								4
İklim								X		X						2
Farklılık							X	X								2

4.3. Riskli Olarak Algılanan Destinasyonlar

Katılımcılara bu bölümde yalnız seyahatlerinde yurt içinde ve yurt dışında gitmek isteyip de gitmekte tereddüt ettikleri destinasyonlar sorulmuştur. Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların seyahatlerinde tek başına gitmekte tereddüt ettiği destinasyonların başında Güney Asya (F:5) gelmektedir. Bu kıtada, özellikle Hindistan ve Pakistan riskli olarak vurgulanan destinasyonlardır:

Pakistan’da ciddi güvenlik sorunları var. Terör saldırıları çok fazla oluyor ve Pakistan’da tek başınıza gezmeniz belirli bölgeler için mümkün değil. Hani hiç deneyimim olmamışken böyle bir risk almak istemedim açıkçası. Sonrasında Pakistan konsoloslukunu aradım. “Tek başıma kadın olarak seyahat etmemde bir sakınca olur mu” dedim. Onlar da bana tavsiye etmedi açıkçası. “Biz sizin güvenliğinizi sağlayamayız” dediler. Öyle denince de ben de riske atmak istemedim” (Katılımcı 3).

“Hindistan’a mesela gitmem tek başıma” (Katılımcı 8).

Bu kıtanın yanı sıra, Kuzey Afrika, Uzak Doğu, Orta Doğu, Güney Amerika ve Güney Afrika yurt dışında gitmekte tereddüt edilen destinasyonlar olarak işaret edilmektedir (Tablo 2). Yurt içinde ise katılımcıların tek başına seyahat etmekte tereddüt ettikleri bölgelerin başında Güneydoğu Anadolu (6) gelmektedir. Örneğin; Katılımcı 2’nin ifadesinde “Mesela Türkiye’de Güneydoğu bölgesine, ee gitmekte tereddüt etmişim” belirttiği gibi.

Ek olarak 2 katılımcı Doğu Anadolu ve Karadeniz bölgelerini gitmekte tereddüt ettikleri destinasyonlar olarak vurgulamaktadır:

“Tabi illaki oluyor. Hani Türkiye’de bir Van’a tek başına gitmeye tereddüt edebilirim. Hani o doğu ekspresi var ya, ona gitmekte tereddüt edebilirim” (Katılımcı 8).

“Karadeniz, orası daha sıkıntılı. Şöyle sıkıntılı biraz böyle erkekleri onların daha meraklı oluyor ve yabancı bir kadına karşı daha ilgili oldukları için. Hani yalnız gitme konusunda çekilebilirim Karadeniz’e” (Katılımcı 10).

Tablo 2- Riskli olarak algılanan destinasyonlar ve riskli algılanma nedenleri
Table 2- Destinations which is perceived as risky and reason of perceived risky

DESTİNASYONLAR	KATILIMCILAR															
Yurt Dışında	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	Toplam
Güney Asya (Hindistan, Pakistan)			X	X			X	X		X						5
Kuzey Afrika (Fas, Mısır, Cezayir)					X						X	X				3
Güneydoğu Asya (Uzakdoğu)(Tayland)		X						X								2
Güneybatı Asya (Ortadoğu) (İran)						X										1
Güney Amerika	X															1
Güney Afrika									X							1
Türkiye'de	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	Toplam
Güneydoğu Anadolu (Mardin)		X			X		X			X	X		X			6
Doğu Anadolu (Van)								X			X					2
Karadeniz							X			X						2
Genel olarak bütün ülke			X								X					2
Nedenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	Toplam
Cinsiyete dayalı riskler	X	X	X	X	X	X		X	X	X			X			10
Diğerlerinin tepkileri		X						X	X			X				4
Erkeklerin bakışları			X		X					X						3
Politik istikrarsızlık					X	X							X			3
Coğrafi şartlar							X	X								2
Ulaşım		X														1

Avrupa'nın ise sık sık (5) en güvenli algılanan destinasyon olarak vurgulandığı görülmektedir: "Avrupa tarafı bana daha güvenilir geliyor" (Katılımcı 4).

Hem yurt içinde hem de yurt dışında destinasyonlarla ilgili olarak yaşanan bu tereddütlerin en önemli nedeninin "cinsiyete dayalı riskler" (cinsel saldırı ile ilişkili korku algısı, destinasyonun kadın dostu olmaması vb.) olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 2):

"Yani, uu gitmekte tereddüt ettiğim, gitsem mi acaba diye tereddüt ettiğim destinasyonlar tabii oluyor yalnız gezgin olarak. Özellikle böyle kadın dostu olmayan destinasyonları işin açıkçası geri plana atıyorum. Mesela şimdilik Hindistan'a yalnız gitmeyi düşünmüyorum" (Katılımcı 4).

"Mesela çok enteresan çok fazla giden insan duyduğum halde Hindistan'dan bir çekiniyorum. Çünkü çok fazla taciz vakası yaşanıyor, tecavüz boyutunda olmasa da" (Katılımcı 10).

Ek olarak bazı katılımcıların (4) "diğerlerinin tepkileri" den dolayı destinasyon seçimine ilişkin tereddüt yaşadıkları/sınırlandıkları anlaşılmaktadır. Katılımcı 12'nin ifadesi bu

duruma işaret etmektedir: "Avrupa'da çok düşünmedim ama Fas beni biraz itti açıkçası. Okuduğum şeylere dayanarak. Ee aslında bilet alırken tereddüt değildim ama sonra okuduğum yazılar, ailemin arkadaşlarımdan tek mi gideceksin, nasıl gideceksin demesi sanırım etkiledi" (Katılımcı 12).

Diğerlerinin tepkilerinin yanı sıra 3 katılımcı "erkeklerin bakışları"nın da kendilerini sınırladığını dile getirmektedir. Örneğin Katılımcı 13'ün ülke içinde yaşadığı deneyimden bu durum açıkça gözlenebilmektedir: "Şöyle söyleyeyim Türkiye'de hiç tek başıma gezmedim. Tek tük bir kaç gün belki de. İı, yani Türkiye'de daha çok korktuğumu fark ediyorum açıkçası yani buna çok üzülüyorum. Çok daha tedirginim. Çünkü yani bir kaç defa demem oldu, otostop bir kere yaptım Türkiye'de. Bir kere yolda araç beklerken bile arabadaki erkeklerin bakışları gerçekten çok rahatsız ediyor. Otostop çekmesen bile otobüs beklesen bile bakışları inanılmaz rahatsız ediyor. O yüzden tedirgin oluyorum. Zaten tedirgin olmamı gerektirecek birçok sebep sayılabilir malum".

Bazı katılımcılar (3) ise destinasyon seçiminde yaşadıkları tereddüt nedenini orada hüküm süren “politik istikrarsızlık” şeklinde vurgulamaktadırlar:

“Oluyor, mesela aslında Cezayir’e gitmek istiyordum ama Cezayir birazcık karıştı o yüzden onu biraz erteledim” (Katılımcı 5).

“Yani yurt içinde şöyle ben aslen Güneydoğuluyum, Şanlıurfalıyım. Hani oradaki karışıklığı bildiğim için herhalde Urfa’dan, özellikle Diyarbakır’dan sonrasına çok girmeyi tercih etmeyi bilirim” (Katılımcı 10.)

Ek olarak, “coğrafi şartlar” (2) ve “ulaşım” (1) da katılımcılar tarafından değinilen tereddüt nedenlerindedir:

“Coğrafi şartlardan hasta olduğum çok zamanlar oldu. Mesela işte Hindistan’da 4000-5000 bin metreyi aşmış bir yere gitmişim döndükten sonra 15 gün hasta yatmışım. Ha bir daha gider miyim o yolu, asla” (Katılımcı 7).

“İki hafta sonra Uzakdoğu’ya gidiyorum. Tereddütlerim çok fazla. Çünkü adalara gideceğim Filipinler’de ve blokları okuduğum zaman şöyle bir şeyle karşılaştım; adanın bir tarafından bir tarafına gitmek zor olabilir, teknelerle ulaşım zor olabilir. Çünkü orasının ulaşımı farklı olduğu için. Şimdi musonunda etkisinde, yolda kalabilirsiniz, gidemeye bilirsiniz, sonuçta birçok adadan oluşuyor Filipinler. Bir adada kalmam demek, benim uçak biletini kaçırmam demek” (Katılımcı 2).

Katılımcıların birkaçı (3) başlangıçta tereddüt yaşasa da bu yerlere gittikten sonra ön yargılarının kırıldığını dile getirmektedir. Örneğin, katılımcı 6 bu durumu İran, katılımcı 13 ise Mardin deneyimi üzerinden açıklamaktadır:

“Tek tereddüt ettiğim başlangıçta İran’dı. Hiç öyle olmadığını gördükten sonra bir daha başka bir yerde tereddüt edeceğimi sanmıyorum”.

“Mardin’den çok korkmuştum. Mardin’e yalnız gidersem başıma bir şey gelir mi diye. Ama kesinlikle öyle bir şey değilmiş, açıkçası çok keyif aldım. Hiç öyle olmadığını gidince görüyorsunuz”.

Ayrıca, 1 katılımcı yalnız seyahat sayısı arttıkça, tereddütlerinin azaldığını, “şu anda böyle bir şey düşünmüyorum. Çünkü on senedir gezdiğim için daha tecrübeliyim. Belki on yıl önce

sorsaydınız bu soruyu, birkaç ülke söyleyebilirdim size ama şu anda tereddütüm yok” (Katılımcı 11) sözleriyle ifade etmektedir.

Diğer taraftan tereddüt yaşayan katılımcılardan 2’si, dünyada her yerin riskli olabileceğinden de söz etmiştir:

“Ee, şöyle bir şey var dünyada her yer tehlikeli” (Katılımcı 1).

“Kadınlar için riskli dersiniz açıkçası kapının önü de riskli olduğu için ben hiç bakmıyorum ona, risk faktörünü devre dışı bırakıyorum” (Katılımcı 13).

Ayrıca 9 katılımcı gittikleri destinasyonlarda belirli yer/mekân ve zamanları (gece) riskli olarak algıladıklarını vurgulamaktadırlar. Örneğin, cadde, sokak, gece kulübü, hostel ve couchsurfing konutları katılımcıların anlatılarında öne çıkmaktadır: *“Tereddüt ettiğim yerler gece belli bir saatten sonra, bu Avrupa için de böyle biraz daha tedbirli olmak da fayda var yani. Daha dikkatli olmakta” (Katılımcı 5).*

“Mesela sanayi gibi bir sokak gördüğümde, yolum oraya çıktığında veya Fas’ta kahvehane tarzı şeyler çok fazlaydı. Öyle yerlere tabi ki de acaba mı diyerek girdiğim çok oldu. Kadına şiddet ve kadına karşı olan tacizlerden ötürü diyebilirim” (Katılımcı 12).

Katılımcıların risk karşısında, geceleri yalnız dışarı çıkmama (4) ya da seyahat esnasında (hostelde, yolda vb. yerlerde) tanıştıkları kişilerle çıkma (5), yerel halktan yardım isteme (2) ve kıyafetlerine dikkat etme (1) gibi çeşitli davranışlar sergiledikleri görülmektedir:

“Hani yalnız kaldığımda zaten çok dışarı çıkmayı tercih etmiyorum gece. Ama hostelde kalıyorsam oradaki insanlarla muhabbet kurmuşsam, onlar dışarı çıkıyorlarsa gece, onlarla çıkmayı tercih ediyorum” (Katılımcı 10).

“İşin açıkçası mesela Afrika’da kendi başıma gidip bir yere oturmam. Hani orada Couchsurfing vasıtasıyla internette tanıştığım yerlerin bana tavsiye ettiği yerlere gitmeye çalıştım çok kendimi güvende hissetmediğim yerlerde. Mekâna ve bir yere oturma tercihim genelinde gezginlerin internetten toplantıları varsa (Couchsurfing’den her hangi bir etkinlik) oralara

katılıp, onlarla sosyalleşmek şeklinde tercih ettim” (Katılımcı 4).

4.4. Katılmakta Tereddüt Edilen Aktiviteler

Bu bölümde katılımcılara, yalnız gezileri sürecinde ne tür aktivitelere katıldıkları ve katılmakta tereddüt ettikleri aktiviteler olup olmadığı sorulmuştur. Çoğu katılımcı (10), seyahatleri esnasında hiçbir aktiviteye katılmakta tereddüt etmediğini dile getirmiştir. Yürüyüş (7), yerel halkla vakit geçirme (3), zipline (2), dalış (2), yamaç paraşütü (2), bungee jumping (2) rafting (1), köy turları (1), tekne turları (1), bisiklet (1) ve motor turları (1), katılımcıların katıldıkları aktiviteler arasındadır.

“Ee, ya katılmakta tereddüt ettiğim hiç aktivite olmadı. Ee, gittiğim yerlerde mutlaka yerel mutfakları deneyimlerim mümkünse. Ve onlar ne yiyorsa ben de onları yerim. Onun dışında oraya özgü bir şeyler varsa onları deneyimlemeye mutlaka çalışırım. Bolivya’da ölüm yolunda bisiklete bindim. İşte Güney Afrika’da bungee jumping yapma fırsatım oldu. Moğolistan’da şaman ayinlerine katılma şansım oldu gibi. Doğa, adrenalin tutkunuyum diyebilirim” (Katılımcı 9).

4.5. Toplumsal Cinsiyete Dayalı Tepkiler

Katılımcıların büyük bir kısmı (11) tek başlarına seyahate çıkacaklarını belirttiklerinde, aile, arkadaş gibi yakın çevrelerinden olumsuz tepkiler aldıklarını dile getirmiştir. Örneğin katılımcı 2 yakın çevresinden aldığı tepkiyi şu sözleriyle ifade etmektedir: *“Aa yalnız mı? Uzakdoğu’ya nasıl gideceksin yalnız. Evet, pek olumlu olmuyor açıkçası, çünkü insanlar nedense hep iki kişi ya da grup olarak gezmenin normal olduğunu diğerinin anormal olduğunu düşünüyor. Ama insanın kendisini keşfetmesi için harika bir seçenek bence. O yüzden ben onlara kulaklarımı tıkıyorum ve yapacağım şeyden de geri kalmıyorum”.*

Katılımcıların tek başına gerçekleştirdikleri seyahat sayısı arttıkça bu tepkilerin daha olumlu hale geldiği görülmektedir: *“Evet, ilk gideceğim zaman ee tabi ki ne yapacaksın olur mu öyle şey. Nasıl yapacaksın, yanına bir arkadaşını alsan daha iyi olur gibi tepkiler aldım. Ama daha sonra alıştılar, onlar da alıştı. Artık öyle tepkiler*

almıyorum. Ama ilk zamanlar aldım” (Katılımcı 11).

“Ailem ilk zamanlar çok tepkili ve kabullenemiyordu bu durumu. Ya çocuğum yanına bir arkadaşını alsaydın gibi tepkileri oluyordu. Ama zaman içerisinde gördüler ki yalnız gidiyorum ve başıma bir şey gelmiyor. Her şey yolunda gidiyor ben bu işi kotara biliyorum tek başıma. Bir süre sonra artık keşke yanına birini alsaydın demeyi bıraktılar” (Katılımcı 11).

Diğer taraftan, 4 katılımcı yalnız seyahate çıkacaklarını belirttiklerinde ailelerinden olumlu destekler aldıklarını belirtmiştir. Örneğin; katılımcı 1’ in ifadesi *“Ailemden gayet iyi destek alıyorum. Arkadaşlarımdan da destek alıyorum”* şeklindedir.

Ek olarak, geziniz sırasında ziyaret ettiğiniz destinasyonlardaki yerel halktan ne tür tepkiler alıyorsunuz sorusuna verilen yanıtlar, katılımcıların (10) olumlu tepkiler aldıklarını ve yerel halk ile yakın ilişkiler kurduklarını göstermektedir:

“Şimdi yaşımın verdiği bir şeyle çok fazla saygı ve sevgi alıyorum açıkçası. Zaten benim yaşımda Türkiye’de çok fazla gezen yok. Yani tepkiler çok iyi, en son bu Avustralya-Yeni Zelanda seyahatimde hep gençlerle, ayrı ayrı insanlarla, onların evlerinde kaldım, Instagramdan olsun sayfamdan olsun mesaj atıp davet edenler çok oldu, yani tepki her zaman bana çok olumlu” (Katılımcı 1).

Diğer taraftan, 4 katılımcı yerel halktan olumsuz tepkiler aldıklarını belirtmiştir. Bu durumun, hem toplumsal cinsiyete dayalı hem de gidilen destinasyondaki yerel halkın Türk-Müslüman kadınına ilişkin sahip olduğu kalıp yargılarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu vurgu aşağıdaki örneklerde görülmektedir.

“Bazen insanlar Türk olduğum için şaşırıyorlar, öncelikle o. Türk bir kadın, evli bir kadın, üstelik yalnız geziyor. Buna nasıl eşimin izin verdiğini, işte nasıl böyle bir şey olur, Türkiye’yi kafalarında farklı canlandırdıkları için inanamıyorlar. Mesela ben Bremen’de yaşlılar yurdunda kaldım. Sadece ucuz bir yer olsun diye. Orda benim pasaportumu görmek istediler, yani inanmadılar. Kafalarında Türk kadını tek başına gezmez” (Katılımcı 5).

“İnsanlar sürekli şey sorguluyorlar. Neden yalnızsın kocan yok mu, yaşım da çok genç olmadığı için tek başına bir kadının kocası da memleketindeyken neden orada olduğunu idrak edemediler, epeyce anlatmam gerekti falan”(Katılımcı 9).

4.6. Memnuniyet ve Seyahate İlişkin Gelecek Davranışlar

Yalnız gerçekleştirdikleri seyahat deneyimlerinden memnun olup olmadıkları sorulan katılımcıların tamamı (15) tek başına çıktıkları seyahat deneyimlerinden genel olarak memnun olduklarını belirtmişlerdir. “Öğrenme ve tecrübe”nin (11) bu memnuniyette etkili olan en önemli faktör olduğu görülmektedir:

“Evet, iyisiyle kötüsüyle çok memnunum. Her türlü deneyim inanılmaz öğretici, inanılmaz kıymetli. Dolayısıyla yolculuğun her anı, hiçbir şey yapmadığım gün bile öyle şeyler oluyor ki hani hayatla ilgili, kendinle ilgili, dünyayla ilgili birçok şey öğreniyorum” (Katılımcı 3).

“Yeni insanlar ve kültürler tanıma”, “vizyon genişlemesi”, “özgüven artışı ve güçlenme” de

memnuniyeti etkileyen diğer faktörlerdir (Tablo 3): “Her bir yolculuk ayrı bir deneyim, ayrı bir öğretici gerçekten. İnanılmaz da keyifli. Yani iyi ki yapmışım keşke daha fazla yapabilsem diyorum ki hani yapacağım. Birincisi dünyayı genişletiyor. Vizyonumu genişletiyor ve dünyanın her yerinden arkadaşınız oluyor o da inanılmaz güzel bir duygu. Hepsinden kesinlikle memnunum”(Katılımcı 4).

“Memnunum şöyle ki dediğim gibi birçok kültür tanıyorum. O kültürü yaşayan insanların evinde kalıyorum, çok farklı yaşantılar görmüş oluyorum. Bizden belki de 100 yıl geride bu yaşamlar. Onları tanıyorum, işte yeni yeni coğrafyalar tanıyorum ve yeni bir şey keşfetmenin mutluluğunu yaşıyorum o anlamda hoşuma gidiyor. Bir de tabii ki daha evrensel düşünüyorsun”(Katılımcı 7).

“Çok, bana dünyanın kapılarını açtı. Ben küçücük bir kasabada doğdum, büyüdüm. 17 yıl hiç bu kasabadan çıkmadım bile. Ama hep hayalim başka ülkeler, başka yabancı diller, başka başka şeylerdi. Onları keşfettim ve ikinci evliliğimi de bir seyahat esnasında tanıştığım bir İspanyol ile yaptım”(Katılımcı 5).

Tablo 3- Yalnız seyahate ilişkin memnuniyet nedenleri
Table 3- Satisfaction reasons for solo travel

MEMNUNİYET NEDENLERİ	KATILIMCILAR															Toplam
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
Öğrenme ve tecrübe			X	X	X		X		X	X	X	X	X	X	X	11
Yeni insanlar ve kültürler tanıma				X	X		X			X	X	X			X	7
Vizyon genişlemesi				X	X		X		X		X			X		6
Özgüven artışı ve güçlenme						X		X		X	X	X				5

Katılımcıların yalnız gezmeye devam edip etmeyeceklerini anlamaya yönelik soruya verilen yanıtlar, neredeyse tamamının (14) tek başına seyahat etmeye devam edeceğini göstermektedir:

“Evet, bundan sonraki planım kasım gibi olacak herhalde Vietnam, Kamboçya’da en az bir veya bir buçuk ay süreceğim bir yalnız seyahat düşünüyorum. Şimdiden heyecanlıyım, onun araştırmalarını yapıyorum. Nereye gideceğim, nasıl gideceğim ucuz uçak bileti nasıl bulurum. Planlarımda bunlar var” (Katılımcı 5).

“Edeceğim. Evet, çünkü çok hoşuma gidiyor. Şöyle Pakistan kafaya taktım oraya

gidilecek. Yani gelecek Rotam Pakistan olacak. Yani hala bilinmeyen kültürler var, elimden geldiğince takip etmeye çalışacağım onları, böyle hikâyesi olan şeyler yaşamak istiyorum”(Katılımcı 7).

5. Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada, yalnız seyahat, Türkiye’de yaşayan kadın gezginler örneğinde, turizm coğrafyası, kültürel ve feminist coğrafya bağlamında ele alınmaya çalışılmıştır. Araştırma yalnız seyahat eden kadın gezginlerin destinasyon seçimlerini, yalnız seyahate ilişkin risk algılarını

(destinasyonlar, yerler ve mekânlar, aktiviteler vb.) ve memnuniyetlerini anlamayı amaçlamıştır.

Yalnız seyahat eden kadın gezginlerin destinasyon seçimlerine ilişkin bulgular değerlendirildiğinde; katılımcıların destinasyon seçerken dikkat ettikleri öncelikli faktörün **güvenlik** olduğu anlaşılmıştır. Bu açıdan araştırma güvenliğinin, gezgin kadınlar için temel endişe kaynağı olduğunu belirten Bond'un (1997) araştırmasını desteklemektedir. Güvenliğin yanı sıra, *ekonomik uygunluk, mesafe-erişilebilirlik, farklılık ve iklim* de Türkiye'de ikamet eden yalnız kadın gezginlerin destinasyon seçim sürecinde önem verdikleri faktörlerdir.

İlgili literatüre göre, yalnız seyahat eden kadınlar belirli destinasyonları yüksek-riskli olarak algılamaktadır (Wilson ve Little, 2008; Yang vd., 2018). Söz gelimi, Yang ve diğerlerinin (2018) araştırmalarında, Avrupa, Afrika, Kuzey Asya ve Orta Doğu, Asyalı yalnız kadın gezginler tarafından yüksek riskli destinasyonlar olarak belirtilmiştir. Bir ölçüde, araştırmacıların bulgularına benzer şekilde, araştırmamızda, *Güney Asya, Kuzey Afrika, Uzak Doğu, Orta Doğu* Türkiye'de ikamet eden yalnız kadın gezginlerin riskli olarak algıladıkları, dolayısıyla sınırlı erişim sağladıkları destinasyonlar ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan, araştırmacıların bulgularından farklı olarak, *Avrupa'nın Türkiye'de yaşayan yalnız kadın gezginler tarafından en güvenli-en az riskli destinasyon olarak algılandığı* ifade edilebilir. Yurt içinde ise *Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu ve Karadeniz* yalnız kadın gezginlerin riskli olarak algıladıkları destinasyonlardır. Katılımcıların destinasyonlarla ilgili risk algısında **cinsiyete dayalı riskler** önemli bir etkiye sahiptir. *Erkeklerin bakışları, politik istikrarsızlık, coğrafi şartlar, diğerlerinin tepkileri ve ulaşım* bu algıda etkili olan diğer faktörlerdir.

Yang ve diğerleri (2018) araştırmalarında, yalnız kadın gezginlerin, cadde, turistik yerler, eğlence mekânları, toplu taşıma, hem ücretli hem de ücretsiz konaklama gibi yer ve mekânları riskli olarak algıladıklarından söz eder. Wilson ve Little'm (2008) araştırmalarında da kenar sokak araları, karanlık sokaklar, izbe köyler kadınların yalnız seyahatlerinde tehlikeli olarak algıladıkları yerler olarak belirtilmiştir. Benzer şekilde bu araştırmada, Türkiye'de yaşayan yalnız kadın

gezinlerin, gittikleri destinasyonlarda belirli yer/mekân ve zamanları (geceleri) riskli veya tehlikeli olarak algıladıkları ve buralara sınırlı erişim sağladıkları söylenebilir. *Cadde, sokak, gece kulübü, hostel ve couchsurfing konutları* bu yer ve mekânlar arasındadır. Geceleri yalnız dışarı çıkmama veya seyahat esnasında hostelde tanışılan insanlarla çıkma, yerel halktan yardım isteme ve kıyafetlere dikkat etme katılımcıların bu risklerle baş etme stratejileri arasındadır. Yalnız kadın gezginlerin deneyimledikleri bu sınırlılıklar bizlere turizm mekânlarının nasıl düzenlenmesi gerektiği yönünde ipuçları sunmaktadır.

Araştırma bulguları yalnız kadın gezginlerin tek başlarına seyahate çıkacaklarını belirttiklerinde, aile, arkadaş gibi yakın çevrelerinden; *"Aa yalnız mı, Sen deli misin, ne işin var!"* gibi olumsuz tepkiler aldıklarını göstermiştir. Bu tepkilerin seyahate yalnız başına çıkma ve bununla ilişkili güvenlik endişesi ile ilişkili olduğu anlaşılmıştır. Diğer taraftan, katılımcıların tek başına gerçekleştirdikleri seyahat sayısı arttıkça bu tepkilerin daha olumlu hale geldiği söylenebilir. Ayrıca katılımcılar, yalnız seyahatleri sürecinde yerel halktan olumlu tepkiler almış ve yerel halk ile yakın ilişkiler kurmuşlardır. Bu durumun yalnız kadın gezginlerin, klasik turistlerden farklı olarak yerli halkla deneyime önem veren post-modern turisti yansıtmaları ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın amaçlarından biri de katılımcıların yalnız gerçekleştirdikleri seyahatlerinden memnun olup olmadıklarını ve yalnız seyahate ilişkin gelecek davranışlarını anlamaya çalışmaktır. Araştırma bulguları, katılımcıların tek başına çıktıkları seyahat deneyimlerinden genel olarak memnun olduklarını göstermiştir. *Öğrenme ve tecrübe, yeni insanlar ve kültürler tanıma, vizyon genişlemesi, özgüven artışı ve güçlenme* memnuniyeti etkileyen faktörler olarak belirmektedir. Bu faktörler aynı zamanda katılımcıların yalnız seyahat etme motivasyonları olarak da yorumlanabilir. Bu bağlamda, araştırmamız kadınların yalnız seyahat etmesinde etkili olan faktörlerin; öğrenme (Bond, 1997; McArthur, 1999; Jordan ve Gibson, 2005; Chiang ve Jogaratnam, 2006), diğer insanları ve kültürleri keşfetme (McArthur, 1999), kendini güçlendirme ve özgüven kazanma arayışı (Jordan ve Gibson,

2005; Wilson ve Harris, 2006) olduğunu gösteren araştırma bulgularını desteklemektedir. Ek olarak, memnuniyetle de ilişkili olarak katılımcıların tek başına seyahat etmeye devam edeceği anlaşılmaktadır. Bu anlamda yalnız seyahatin, katılımcılara yaşamlarını etkileyen kabul görmüş sosyal ve kültürel cinsiyet rollerini aşmada aracı olduğu, başka bir ifadeyle katılımcıların yalnız seyahat ile kendi sosyal kimliklerini yeniden inşa ettikleri söylenebilir.

Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, cinsiyete dayalı risklerin kadınların yalnız seyahate ilişkin algısını ve erişimini etkileyen temel faktör olduğu görülmüştür. Çalışma bu açıdan Wilson ve Little'ın (2008) bulgusuyla paralellik göstermekte ve feminist coğrafya bakış açısını desteklemektedir. Fakat tüm bu risklerin farkındalığına rağmen katılımcıların risk-alma davranışı gösterdikleri (riskli algılanan mekânlara gitme-aktivitelere katılma) de göz ardı edilmemelidir. Bu anlamda, araştırma bazı kadınların riskin farkındalığına rağmen yalnız

seyahat etmelerini gönüllü bir risk alma çabası olarak açıklayan literatürü (Myers, 2010; Yang vd., 2018) de desteklemektedir.

Son olarak yalnız seyahat eden kadın gezginler ile ilgili uluslararası literatürde sınırlı, ulusal literatürde ise çalışma bulunmadığını belirtmek gerekmektedir. Araştırma yanıtlamaya çalıştığı sorularla başlangıç niteliği taşımakta, konunun farklı yönlerden ve örneklemeler üzerinden ele alınarak araştırılmasına ihtiyaç duyulduğuna dikkat çekmektedir. Özellikle, aynı zamanda bir Ortadoğu ülkesi de olan Türkiye, konun hem ulusal hem de uluslararası literatür tarafından incelenmesi için eşsiz bir bağlam sağlamaktadır. Yine sosyo-ekonomik düzeyin kadınların yalnız seyahatine etkisi de ayrıca araştırmaya değer bir husustur.

REFERANSLAR

- Aitchison, C., Reeves, C. 1998. Gendered (Bed) spaces: The culture and commerce of women only tourism. In C. Aitchison & F. Jordan (Eds.) *Gender, Space and Identity: Leisure, Culture and Commerce*, Leisure Studies Association. UK.
- Aitchison, C. 1999. New cultural geographies: The spatiality of leisure, gender and sexuality. *Leisure Studies* 18, 19-39.
- Bond, M.1997. Women Travelers: A New Growth Market. [Retrieved from https://www.hotel-online.com/News/PressReleases/PataWomenTravellers_Nov1997.html.]
- Blunt, A. 1994. *Travel, Gender and Imperialism: Mary Kingsley and West Africa*. The Guilford Press, New York, London.
- Carvalho, G., Baptista, M.M., Costa, C. 2014. Women Travelling Alone: Prospects on Gender and Tourism Experiences. RT&D 21/22.
- Cockburn, W.C., Friend, L., Mcintosh, A. 2006. A Discourse Analysis of Representational Spaces: Writings of Women Independent Traveler. *Tourism* 54, 7-16.
- Chiang, C., Jogaratnam, G. 2006. Why Do Women Travel Solo for Purposes of Leisure?. *Journal of Vacation Marketing* 12, 59-70.
- Dartmouth Library, 2018. A short definition for feminist geography, https://researchguides.dartmouth.edu/human_geography/feminist (Son Erişim:10.11.2018)
- Deniz, A. 2018. Feminist Coğrafya: Cinsiyetin Coğrafyası & Coğrafyanın Cinsiyeti. N. Özgen (Editör) *Sosyal Coğrafya* içinde, Pegem Akademi, Ankara.

- Dias, K., Blecha, J. 2007. Feminism and social theory in geography: An Introduction. *The Professional Geographer*, 59, 1-9.
- Elden, S. 2009. Space I. In R. Kitchin ve N. J. Thrift (Eds.), *International Encyclopedia of Human Geography*, Elsevier. UK.
- Elsrud, Torun. 2001. Risk creation in traveling: Backpacker adventure narration. *Annals of Tourism Research* 28, 597–617.
- Gibson, H., Jordan, F., Berdychevsky, L. 2013. Women and Tourism. In V.J. Freysinger., S.M. Shaw., K.A. Henderson., and M.D. Bialeschki (Ed.) *Leisure, Women, and Gender*. Venture Publishing.
- Green, E., Singleton, C. 2006. Risky bodies at leisure: Young women negotiating space and place. *Sociology* 40, 853–871.
- Jordan, F. 2003. *Gendered Discourses of Tourism: The Experiences of Mid-Life Women Travelling Solo*. Unpublished Phd Thesis, University of Gloucestershire, UK.
- Jordan, F., Gibson, H. 2005. ‘We’re not stupid. But we’ll not stay home either’: Experiences of solo women travellers. *Tourism Review International* 9, 195-212.
- Jordan, F., Aitchison, C. 2008. Tourism and the sexualisation of the Gaze: Solo female tourists’ experiences of gendered power, surveillance and embodiment. *Leisure Studies* 27, 329-349.
- Massey, D. 1994. A global sense of place. *Space, Place, and Gender*. University of Minnesota, Press Minneapolis.
- Mott, C. 2016. Feminist geography (Annotated Bibliography).
<http://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199874002/obo-9780199874002-0123.xml> (Son Erişim:10.11.2018).
- Mcarthur, M.1999. *Out of Place: Gender, Identity, and Space, and the Experiences of Contemporary Solo Women Travelers*. Unpublished Master’s Thesis. Trent University. Peterborough, Ontario, Canada. 129 page.
- Mcnamara, K. E., Prideaux, B. 2010. A typology of solo independent women travellers. *International Journal of Tourism Research* 12, 253-264.
- Myers, L.M. 2010. *Women’s Independent Travel Experiences in New Zealand*. Unpublished Doctoral Thesis. University of Sunderland. 286 page.
- Pritchard, A., Morgan, N, J. 2000. Constructing tourism landscapes-gender, sexuality and space. *Tourism Geographies* 2, 115-139.
- Richards, G. 2014. The New Geographies of Tourism: Space, Place and Locality. Paper Presented at The Wageningen Geography Lectures, <https://www.academia.edu/10147781> (Erişim tarihi: 19.10.2018) .
- Seow, D., Brown, L. 2018. The solo female Asian tourist, *Current Issues in Tourism* 21, 1187-1206.
- The Coverage, 2018. <https://thecoverage.my/entertainment/stories/25-year-old-solo-traveler-raped-killed-first-country-visited/>, (Son Erişim: 13.10.2018)
- The Telegraph, 2018, Why are so many of us now choosing to travel alone?,
<https://www.telegraph.co.uk/travel/comment/whats-behind-the-rise-in-solo-travel/> (Son Erişim: 13.10.2018)
- Tivers, J. 2012. *Tourism, Space and Gender*. In Wilson, J. (Ed.) *The Routledge Handbook of Tourism Geographies*, Abingdon, Oxon.

- Uriely, N., Belhassen, Y. 2006. Drugs and risk-taking in tourism. *Annals of Tourism Research* 33, 339–59.
- Valentine, G. 1989. The Geography of women’s fear. *Area* 21, 385-390.
- Yang, E.C.L., Khoo-Lattimore, C., Arcodia, C. 2018. Constructing space and self through risk taking: A case of Asian solo female travelers. *Journal of Travel Research* 57, 260-272.
- Wilson, E.C. 2004. *A Journey of Her Own?: The Impact of Constraints on Women’s Solo Travel*. Unpublished Doctoral Thesis. Griffith University. 360 page.
- Wilson, E., Little, D.E. 2005. A ‘Relative escape’? The Impact of constraints on women who travel solo. *Tourism Review International* 9, 155-174.
- Wilson, E., Little, D.E. 2008. The Solo female travel experience: Exploring the ‘Geography of Women's Fear’. *Current Issues in Tourism* 11, 167-186.
- Wilson, E., Harris, C. 2006. Meaningful travel: Women, independent travel and the search for self and meaning. *Tourism* 54, 161-72.